

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 28/2014-113

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. marca 2015 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Lubomíra Dobríka (sudca spravodajca), Ludmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Lalíka, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], obidvoch zastúpených advokátkou Mgr. Marcelou Grancovou, Kováčska 28, Košice, za účasti [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Slobodníkom, Štúrova 20, Košice, vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Roztoky konaných 15. novembra 2014 a takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce Roztoky konané 15. novembra 2014 **v y h l a s u j e** za **n e p l a t n é**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. novembra 2014 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“, spolu ďalej len „sťažovatelia“) podľa § 59 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietajú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Roztoky konaných 15. novembra 2014 (ďalej aj „napadnuté voľby“). V napadnutých voľbách získali [REDAKOVANÉ] 67 hlasov, [REDAKOVANÉ] 44 hlasov a úspešný kandidát [REDAKOVANÉ] (ďalej len „odporca“) 85 hlasov.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti namietajú, že odporca v čase moratória „*pokračoval vo vedení volebnej kampane v časti obce, v ktorej je dominantný výskyt občanov rómskej sociálno-etnickej skupiny a tejto znevýhodnenej sociálno-etnickej skupine mal odporca prostredníctvom dvoch obyvateľov obce Roztoky prisľúbiť sumu 15 eur za hlasovanie v jeho prospech*“. V tejto súvislosti tvrdia, že deň pred napadnutými voľbami mal odporca prostredníctvom dvoch obyvateľov obce ponúkať alkoholické nápoje s výzvou, aby sa zapísali do zoznamu voličov všetci, ktorí prídu na druhý deň medzi 8.00 h a 9.00 h voliť odporcu do funkcie starostu obce. Ďalšia v sťažnosti označená osoba sa na tomto mieste mala rómskym voličom preukazovať značnou finančnou sumou a tvrdiť, že táto suma je pripravená na vyplatenie sľubovanej odmeny za hlasovanie. Ako ďalšie porušenie volebného moratória a dôkaz volebnej korupcie sťažovatelia uvádzajú „*počínanie odporcu, ktorý vo štvrtok, tzn. dňa 14. 11. 2014, osobne zväzal palivové drevo vyslovene*

a len pre rómskych voličov, ako súčasť svojej volebnej kampane“. Sťažovatelia zároveň uvádzajú, že voličom zo znevýhodnenej rómskej sociálno-etnickej skupiny hrozil odporca vystaňovaním z nájomných bytov vo vlastníctve obce z dôvodu skončenia nájomného vzťahu s nimi a tiež ich nezaraďením do aktivačnej činnosti, ktorú obec realizuje.

Ďalším dôvodom neústavnosti a nezákonnosti napadnutých volieb má byť podľa sťažovateľov skutočnosť, že odporca ako súčasný starosta obce „svojvoľne zmenil volebnú miestnosť v Základnej škole Roztoky, [REDAKOVANÉ], ktorá ním bola určená v zmysle § 10 ods. 2 zákona o voľbách na Obecný úrad Roztoky, [REDAKOVANÉ]“, pričom budovy majú byť od seba vzdialené až 400 m. Uvedenú zmenu mal starosta vykonať až v deň volieb, a nie v lehote ustanovenej zákonom Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“ alebo aj „volebný zákon“). Sťažovatelia tvrdia, že vzhľadom «na svojvoľnú zmenu volebnej miestnosti starostom - odporcom v deň konania volieb nemožno vylúčiť, že v konečnom dôsledku sa určitá časť z 51 voličov volieb nezúčastnila alebo z dôvodu, že o zmene nevedela alebo ju vzhľadom na vek odradila nutnosť ďalšieho pešieho presunu po obci...

V sťažnosti opísané porušenia zákona o voľbách, a teda aj označených článkov Ústavy Slovenskej republiky, v tomto prípade vzhľadom na tesný volebný výsledok vo voľbách na post starostu dosiahli celkom zrejme takú intenzitu, že boli spôsobilé ovplyvniť voličov v prospech voľby konkrétneho kandidáta - odporcu, a mali tak priamy a relevantný dosah aj na konečný výsledok volieb starostu obce...

Hrubosť porušenia zákona spočívala v zjavnom a vedomom ignorovaní zákazu volebnej kampane v určitej dobe podľa § 30 ods. 2 volebného zákona a zákazu niektorých aktivít v tej istej dobe podľa § 30 ods. 11 volebného zákona. K porušeniu volebného zákona došlo viacerými činmi, a nie jedným aktom, čiže išlo aj o jeho opakované porušenie. Ustanovenie čl. 30 ods. 4 v spojení s čl. 31 ústavy bolo porušené preto, lebo boli porušené zákonné pravidlá volebnej kampane ako významnej súčasti volieb, ktoré sú jednou zo základných foriem slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti. Naviac, „podplácanie“ voličov je samo o sebe pokrivením slobodnej súťaže politických síl v rámci volieb.».

Sťažovatelia napokon namietajú aj porušenie volebných pravidiel v súvislosti s hlasovaním do prenosnej volebnej schránky, keď opisujú hlasovanie konkrétne uvedenej obyvateľky obce za svoje štyri deti, z ktorých dve nemali byť reálne na voľbách ani prítomné.

Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú ústavnému súdu vydať nález, ktorým budú „*Volby starostu obce Roztoky konané 15. novembra 2014*“ vyhlásené za neplatné.

Ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 28/2014-15 z 10. decembra 2014 prijal predmetnú sťažnosť na ďalšie konanie.

K prijatej sťažnosti podal odporca podaním z 5. januára 2015 stanovisko, v ktorom predovšetkým uvádza, že v napadnutých voľbách „*rešpektoval tak volebné moratórium, ako aj všetky pravidlá pre vedenie regulárnej volebnej kampane. Posledné aktivity súvisiace s... volebnou kampaňou som realizoval v stredu, teda 12. novembra 2014, pričom išlo napr. o rozdávanie propagačných volebných letákov a o diskusiu s občanmi...*“. Sťažovateľ popiera ponúkanie alkoholických nápojov aj prísľub vyplatenia sumy 15 € voličom rómskeho etnika, rovnako tak popiera aj dodávky palivového dreva v čase volebného moratória pre účely získania podpory jeho kandidatúry a uvádza, že porušenia volebného moratória sa mala dopustiť naopak sťažovateľka [REDAKOVANÉ]. Podľa odporcu bolo palivové drevo dodávané prostredníctvom obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], ktorej je jedným z konateľov, avšak nielen v čase pred voľbami, ale aj v predchádzajúcom období, a zásadne len za úhradu.

Odporca ďalej popiera, že by vykonával akýkoľvek nedovolený nátlak s cieľom získania hlasov voličov patriacich k rómskemu etniku. K tejto námietke uvádza, že aj keď „*rómski obyvatelia obce Roztoky sa snažia svoju nepriaznivú sociálnu situáciu riešiť formou zapájania sa do vykonávania menších obecných služieb v rámci aktívnej činnosti ... je však pravdou, že ich pracovná disciplína a prístup k plneniu povinností vyplývajúcich z účasti na aktívnej činnosti a z nájomného pomeru nie sú, zľahčene*

povedané, ideálne. Je preto nevyhnutné s nimi neustále komunikovať, čo zahŕňa aj sústavné napomínanie k plneniu povinností a upozorňovanie na následky ich neplnenia (napr. poučenie o povinnosti dodržiavania pracovnej doby, tiež poučenie o povinnosti úhrady nájomného a nákladov spojených s užívaním bytu spolu s poučením o možnosti odstúpenia od nájomnej zmluvy v prípade nezaplatenia nájomného a súvisiacich úhrad za dva mesiace v zmysle čl. 10 bod 1 nájomnej zmluvy). V žiadnom prípade však nejde a ani v čase pred dotknutými voľbami nešlo o nejaké nedovolené praktiky nátlaku na ich slobodné volebné rozhodovanie, čo môže potvrdiť terénny sociálny pracovník obce...“.

Vo vzťahu k sťažovateľmi predloženým čestným vyhláseniam obyvateľov obce Roztoky vyjadruje odporca podozrenie z manipulácie osôb, ktoré mali tieto vyhlásenia napísať, a z využívania ich dôverčivosti a sociálnej núdze, k čomu mal dospieť na základe poznatkov určitých osôb navádzaných na spísanie takéhoto čestného vyhlásenia po skončení volieb. Dôvodom podania volebnej sťažnosti má byť podľa odporcu nepriaznivá finančná situácia sťažovateľky v 1. rade, ktorej všetky nehnuteľnosti nachádzajúce sa v obci patriace jej alebo príslušníkom jej rodiny sú zafixované záložným právom. V tejto súvislosti poukazuje na stav kolaudačného konania k domu syna sťažovateľky, na ktorého rekonštrukciu bol poskytnutý úver z Fondu rozvoja bývania. Odporca odmieta aj tvrdenia o svojoľnej zmene volebnej miestnosti poukazujúc na kópiu oznámenia o čase a mieste konania volieb do orgánov územnej samosprávy z 1. októbra 2014 a kópiu určenia volebných miestností pre voľby do orgánov samosprávy obcí 2014 podľa § 10 zákona o voľbách obcí z 9. septembra 2014, ktoré pripojil k svojmu vyjadreniu. V závere sťažnosti odporca navrhuje k priebehu hlasovania vypočuť predsedu miestnej volebnej komisie (ďalej len „volebná komisia“), ktorá plnila aj úlohy okrskovej volebnej komisie (§ 15 ods. 5 zákona o voľbách).

V doplnení svojho vyjadrenia k sťažnosti odporca spochybňuje rukopisy čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] predložené k sťažnosti tvrdiac, že nekorešpondujú s rukopisom tých osôb, ktoré sú zachytené na iných administratívnych

dokumentoch v dispozícii obce Roztoky, a predložil viaceré dokumenty osvedčujúce jeho tvrdenia o nepriaznivej finančnej situácii sťažovateľky v 1. rade (napríklad rozhodnutie o nevydaní kolaudačného rozhodnutia zo 14. januára 2015) uvádzané už v jeho vyjadrení k sťažnosti.

V replike na vyjadrenie odporcu sťažovateľa uvádzajú, že pravdivosť všetkých čestných vyhlásení navrhujú overiť výsluchom týchto osôb ústavným súdom. Poukazujú tiež na to, že tieto osoby už boli vypočúvané aj v trestnom konaní NKA a po ich vykonaní sa mali prihlásiť vyšetrovateľom Prezídia Policajného zboru, Národnou kriminálnou agentúrou, národnou protikorupčnou jednotkou, expozitúrou Východ (ďalej len „NKA“) aj ďalšie osoby, ktoré chceli byť v súvislosti s napadnutými voľbami vypočuté a ktoré tiež sťažovateľom poskytli ďalšie čestné vyhlásenia. Aj z nich má vyplývať, že im prostredníctvom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] mal byť daný prísľub zaplata sumy 15 € na osobu za hlas pre odporcu, ak sa volič zapísal do ich zoznamu a bol volič medzi 8.00 a 9.00 hodinou. K spochybnovaniu podpisov na predložených čestných vyhláseniach odporcom sťažovateľa uvádzajú, že odporcom predložené predtlačené administratívne listy boli vypisované jednou a tou istou osobou – zrejme pracovníkom obecného úradu. Namietajú, že osoby, ktoré samy (alebo ich blízke osoby) prevzali sumu 15 € za hlasovanie, v napadnutých voľbách mohli v rámci trestného konania odmietnuť vypovedať z toho dôvodu, aby seba alebo svoju blízku osobu nevystavili riziku trestného stíhania. Poukazujú na to, že vyhrážky, ktoré smerovali alebo smerujú proti osobám, ktoré podpísali čestné vyhlásenia, sú vyšetrované v samostatnom konaní vedenom Okresným riaditeľstvom Policajného zboru Svidník (ďalej len „OR PZ Svidník“) ako podozrenie z trestného činu vydierania podľa § 189 Trestného zákona. Nadväzne na to uvádzajú, že „13. 02. 2015 bol realizovaný vyšetrovací úkon - konfrontácia vo veci... pod ČVS: PPZ-992/NKA-PK-VY-2014 v priebehu ktorej mal [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], priznať, že mu odporca mal dať alkohol, aby ho odniesol voličom. Osoba [REDAKOVANÉ] (ktorý je zaťom [REDAKOVANÉ]) je uvádzaná aj v predložených čestných vyhláseniach“.

K námietkam odporcu, že aj sťažovateľka v 1. rade mala v noci zo 14. novembra 2014 do 15. novembra 2014 v lokalite obecných nájomných bytov pokračovať vo volebnej kampani, predložili sťažovatelia čestné vyhlásenia [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], ktoré majú tieto tvrdenia odporcu vyvracať. Pritom má ísť o tie isté osoby, ktoré mal ako zdroj namietaných informácií označiť samotný odporca. Argumentáciu odporcu o zlej finančnej situácii sťažovateľky v 1. rade považujú sťažovatelia za nesúvisiacu s predmetom konania vedeného ústavným súdom. Zároveň poukazujú na zamestnávanie viacerých rodinných príslušníkov odporcu v obci Roztoky počas minulého volebného obdobia.

II.

Skutkové zistenia ústavného súdu

Ústavný súd sa pre účely preukázania rozhodujúcich skutočností týkajúcich sa priebehu volieb a zisťovania ich výsledkov oboznámil s odpisom zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb, listinnými dôkazmi predloženými účastníkmi konania vrátane predložených čestných vyhlásení, druhopisom vyšetrovacieho spisu vedeného NKA ČVS: PPZ-992/NKA-PK-VY-2014 v stave do 15. januára 2014 a svedeckými výpoveďami ústavným súdom predvolaných svedkov.

Z ústavnému súdu predloženej kópie zápisnice miestnej volebnej komisie vyplýva, že v zoznamoch voličov bolo zapísaných 251 voličov, z toho volebné obálky boli vydané 200 voličom, do volebných schránok bolo odovzdaných tiež 200 volebných obálok, pričom pre voľby starostu obce bolo odovzdaných 196 platných hlasovacích lístkov. Za starostu obce bol počtom hlasov 85 zvolený kandidát s poradovým číslom 2 [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]. Kandidátku s poradovým č. 1 [REDAKOVANÉ] volilo 67 voličov a kandidáta s poradovým č. 3 [REDAKOVANÉ] volilo 44 voličov. Výsledky volieb (dosiahnuté počty hlasov pre jednotlivých kandidátov) zachytené v uvedenej zápisnici sťažovatelia ani

odporca nespochybňovali a nenavrhlí ani ich prepočítanie, preto si ústavný súd tieto skutočnosti v ďalšom konaní osvojil ako nesporné.

Zo sťažovateľmi predloženého čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vyplýva, že 14. novembra 2014 mal byť [REDAKOVANÉ] „zavolaný piť vodku do altánku na našom sídlisku, ktorú tam priniesol [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] nám povedal, že alkohol posiela [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] spolu s bratom [REDAKOVANÉ] povedali, že starosta [REDAKOVANÉ] nám dá po 15,- €, keď ho budeme voliť a stane sa starostom“. [REDAKOVANÉ] pri svojom výsluchu ústavným súdom uviedol, že toto čestné vyhlásenie písala jeho žena, priamo ho nepodpisoval, ale bol pri jeho spisovaní, a svojej žene prikázal, aby ho namiesto neho podpísala. K podstate tvrdení uvádzaných v čestnom vyhlásení uviedol, že deň pred voľbami mali [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a jeho svokor prísť k bytovke, v ktorej v obci Roztoky bývajú Rómovia, doniesť tam pálenku a vyhlasovať, že tí, ktorí chcú voliť za starostu odporcu, nech idú voliť ráno do deviatej hodiny. Okrem toho sa malo pri pálenke hovoriť aj o vyplácaní 15 € za hlas v prospech starostu, ak pôjdu voliť do deviatej hodiny ráno. Svedok nepotvrdil, že by bol prítomný pri tom, keď by boli niekomu vyplácané finančné prostriedky v sume 15 € za odovzdanie hlasu v prospech odporcu, uviedol len, že o tejto skutočnosti vie „z počutia“. Zároveň nepotvrdil, že by sa mu odporca v súvislosti s napadnutými voľbami vyhrážal, vyhrážať sa mal len mame svedka.

Z čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ] vyplýva, že ráno počas volebného dňa mala cestou na nákup vidieť skupinu 30 až 40 ľudí, ktorí išli voliť, a súčasne sa mala od svojej sestry dozvedieť, že za odovzdanie hlasu odporcovi má byť vyplácaných 15 €. V čestnom vyhlásení sa ďalej uvádza, že sa jej mal v súvislosti s napadnutými voľbami odporca vyhrážať, že „aj mňa aj manžela vyhodí z VPP“. Pri svojom výsluchu potvrdila, že sa od svojej sestry dozvedela informáciu o tom, že ak voliči pôjdu voliť do 9 hodiny ráno, odporca bude vedieť, že ide o jeho voličov a že za hlasovanie v jeho prospech bude vyplácať po 15 € z dôvodu, „že nestihol robiť míting“. Svedkyňa pri výsluchu nevedela uviesť, kto mal uvedené peniaze voličom sľubovať, prípadne vyplácať.

Z čestných vyhlásení [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vyplýva, že 14. novembra 2014 mal byť v rómskej osade v súvislosti s napadnutými voľbami starostu obce podávaný alebo rozdávaný alkohol odporcu [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] s motívom jeho propagácie v napadnutých voľbách. Uvedené opätovne potvrdili [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] pri výsluchoch vykonaných NKA potom, ako boli poučení podľa § 131 ods. 1 Trestného poriadku, že sú povinní vypovedať pravdu a nič nezamlčovať. Len [REDAKOVANÉ] pred vyšetrovateľom NKA upravila svoju výpoveď v tom zmysle, že informáciu o podávaní alkoholu niektorými z menovaných osôb má len z počutia.

Z čestných vyhlásení podpísaných [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vyplýva, že deň pred voľbami im malo byť [REDAKOVANÉ] sľubované vyplatenie sumy 15 € za hlasovanie v napadnutých voľbách v prospech odporcu, pokiaľ prídu voliť v ranných hodinách medzi 8. a 9. hodinou a budú zapísaní na zozname ním vyhotovovanom na ten účel. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] tieto skutočnosti potvrdili aj pri výsluchu vyšetrovateľom NKA, pričom výpoveď [REDAKOVANÉ] sa od obsahu čestného vyhlásenia líšila iba v okolnosti, že sľub vyplatenia 15 € za voľbu odporcu jej mala dávať pre ňu neznáma osoba.

Naproti tomu z čestných vyhlásení [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vyplýva len ich vedomosť o sľube vyplatenia 15 € za voľbu odporcu do funkcie, túto informáciu však mali mať len z počutia a žiadna konkrétna osoba im priamo takýto sľub nedávala a ani za voľbu odporcu nič neponúkala. Pravdivosť šírenia tejto informácie mali pri svojich výsluchoch pred NKA potvrdiť nielen menovaní, ale aj [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ].

Z čestných vyhlásení [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vyplýva aj to, že v súvislosti s uplatnením ich volebného práva sa im mal odporca vyhrážať, že ak ho v napadnutých voľbách nebudú voliť za starostu obce, vystahuje ich z nájomných bytov, rozhodne o odňatí peňažných dávok, na ktorých vyplácanie má obec dosah, alebo ich v budúcnosti nezamestná na vykonávanie aktivačných prác pre obec. Uvedené vyhrážky, ktorých sa mal odporca dopúšťať v rôznom čase pred napadnutými voľbami, označené osoby potvrdili aj pred vyšetrovateľom NKA v už označenom trestnom konaní.

Následne predložené čestné vyhlásenia [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] tiež osvedčujú rozdávanie alkoholu deň pred napadnutými voľbami rómskym rodinám [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], spisovanie zoznamu osôb, ktoré sa mali zúčastniť volieb ráno medzi 8. a 9. hodinou a sľubovanie vyplácania sumy 15 eur na osobu v prípade zvolenia odporcu za starostu obce. Z obsahu čestných vyhlásení [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] zase vyplýva, že menovaní v noci zo 14. novembra 2014 na 15. novembra 2014 pri obecnej bytovke obývanej Rómami sťažovateľku v 1. rade nevideli a nie je im známy dôvod, pre ktorý ich odporca vo svojom vyjadrení k sťažnosti v tejto súvislosti uviedol ako svedkov ním prednesených tvrdení.

[REDAKOVANÉ] pri svojom výsluchu realizovanom pred odstúpením trestného oznámenia sťažovateľky v 1. rade NKA 16. novembra 2014 OR PZ Svidník, odborom kriminálnej polície sp. zn. ORPZ-SK-OKP1-18-185/2014 uviedol, že vo štvrtok pred napadnutými voľbami mal osobne a sám chodiť po 10 bytoch v bytovom dome [REDAKOVANÉ]. Okrem roznášania letákov v prospech odporcu priznal, že pri tejto príležitosti hotovosť, ktorú mal u seba, „ukazoval jednotlivým Rómom s tým, že ak budú voliť menovaného, tak po úspešných voľbách dostanú z týchto peňazí po 15,- € na hlavu“. [REDAKOVANÉ] ďalej uviedol, že z týchto sľúbených peňazí nikomu nič nedal a že uvedený sľub ani nemyslel vážne. Na otázku vyšetrovateľa uviedol, že vyplatenie uvedenej sumy 15 € mal prisľúbiť asi 20-tim až 30-tim osobám.

Z ústavným súdom vykonaného výsluchu svedka [REDACTED], syna sťažovateľky v 1. rade, ktorý bol v rámci napadnutých volieb členom volebnej komisie, vyplynulo, že najväčšia volebná účasť bola v ranných hodinách. Počas napadnutých volieb boli s prenosnou volebnou schránkou vyslaní dvaja členovia volebnej komisie – [REDACTED] a [REDACTED], ktorí mu mali svedčiť o problémoch a konfliktoch pri hlasovaní do prenosnej volebnej schránky. Svedok uviedol, že po sčítaní hlasov na funkciu starostu obce najskôr odmietal podpísať volebnú zápisnicu z dôvodu, že po prvom sčítaní bolo zistených len 199 hlasovacích lístkov, hoci odovzdaných bolo 200 obálok, a až po následnom opätovnom sčítaní bolo volebnou komisiou zistené, že pre voľby starostu obce bolo odovzdaných 200 hlasovacích lístkov. Uviedol, že všetci členovia volebnej komisie pred podpísaním zápisníc o napadnutých voľbách na istý čas z dôvodu technických problémov pri ich vyhotovovaní opustili volebnú miestnosť, po ich vyriešení sa však do nej vrátili a napadnuté voľby ukončili podpísaním týchto zápisníc všetkými členmi volebnej komisie.

Svedok [REDACTED], predseda volebnej komisie, pri svojom výsluchu pred ústavným súdom uviedol, že vzhľadom na počet rómskych voličov v obci, ktorý presahuje polovicu oprávnených voličov, možnosť vzniku problémov a komplikácií v priebehu volieb očakával. K skutočnostiam týkajúcim sa napadnutých volieb uviedol, že v čase medzi 8.15 až 9.15 h prišla naraz voľiť väčšia skupina rómskych voličov, ktorej počet odhadol na 30 až 40 ľudí, pričom z tohto dôvodu bolo potrebné koordinovať priebeh napadnutých volieb a dbať na zachovanie poriadku vo volebnej miestnosti, ako aj v priľahlých miestnostiach. V súvislosti s hlasovaním do prenosnej volebnej schránky svedok uviedol, že o takýto spôsob hlasovania požiadalo 15 občanov, čo je viac ako obvyklý počet, avšak po konzultácii s obvodnou volebnou komisiou bolo umožnené všetkým týmto občanom voľiť týmto spôsobom. K spôsobu hlasovaniu do prenosnej volebnej schránky svedok uviedol, že v napadnutých voľbách sa podľa jeho informácií dodržala zásada, podľa ktorej mohol voličovi pomôcť upraviť hlasovací lístok iný volič, nie však člen volebnej komisie. Zápisnice volebnej komisie boli napokon podpísané

všetkými členmi volebnej komisie bez výhrad, pred ich podpísaním sa mal vyskytnúť problém len pri sčítavaní hlasovacích lístkov na starostu, pretože najskôr bolo zistených len 199 hlasovacích lístkov na starostu obce a až po ich sčítaní pre jednotlivých kandidátov bolo zistené, že spolu bolo odovzdaných 200 hlasovacích lístkov, čo napokon súhlasilo s počtom prevzatých aj odovzdaných volebných obálok.

Svedok [REDACTED], zamestnanec obecného úradu obce Roztoky, pôsobiaci ako terénny sociálny pracovník, pri svojom výsluchu potvrdil, že situácia v rómskej komunite v obci bola pred napadnutými voľbami napätá, keďže sa viedol ostrý boj medzi kandidátmi na starostu obce. Nepotvrdil však, že by bolo niekomu z tejto komunity vyhrážené vysťahovaním z nájomného bytu alebo ukončením aktivačnej činnosti.

Svedkyňa [REDACTED] pri svojom výsluchu nepotvrdila žiadne dokazovaním zisťované skutočnosti vzťahujúce sa na napadnuté voľby. Uviedla len, že voľby prebehli v poriadku, a potvrdila, že sťažovateľka v 1. rade ju o spísanie čestného vyhlásenia požiadala, avšak ona takéto čestné vyhlásenie nenapísala a žiadne iné ani nikomu nedala.

Svedkyňa [REDACTED] svedčila, že v deň volieb sa ľudia mali rozprávať, že kto pôjde voliť ráno do 9:00 h, budú mu za to vyplatené peniaze. Neuviedla však, od koho túto informáciu získala, a nevie ani o tom, že by bola niekomu nejaká suma za hlasovanie v napadnutých voľbách vyplatená. Zároveň uviedla, že odporca jej dodal pred napadnutými voľbami drevo, za ktoré však riadne zaplatila, a v súvislosti s napadnutými voľbami odporca za jeho dodávku nič nechcel.

Svedok [REDACTED] odmietol ovplyvňovanie voličov, ktoré je uvádzané vo volebnej sťažnosti. Podľa jeho názoru voľby prebehli v poriadku, nikto ho o zabezpečenie hlasov rómskych voličov pre odporcu v napadnutých voľbách nepožiadala. Na otázku právnej zástupkyne sťažovateľky uviedol, že od 18. novembra 2014 pracuje pre obec ako člen obecnej hliadky. V ten istý deň sa mal stať členom obecnej hliadky aj [REDACTED]. Uvedené zamestnanie mali získať vo výberovom konaní zverejnenom na nástenke

obecného úradu, avšak deň, kedy sa toto výberové konanie malo uskutočniť, ani iné podrobnosti uviesť nevedel.

Svedok [REDAKOVANÉ] uviedol, že podplácanie voličov považuje za výmysel. Napadnuté voľby mali prebehnúť bez problémov a počas volebnej kampane odporca nerobil žiaden míting.

Z odporcom predloženej listiny „*Určenie volebných miestností pre voľby do orgánov samosprávy obcí 2014*“ z 9. septembra 2014 vyplýva, že starosta obce [REDAKOVANÉ] utvoril podľa § 10 zákona o voľbách na odovzdávanie hlasovacích lístkov a sčítanie hlasov na území obce Roztoky jeden volebný okrskok pre voľby do orgánov samosprávy obcí a za volebnú miestnosť na území obce Roztoky určil kultúrny dom na adrese [REDAKOVANÉ]. Oznámenie o čase a mieste konania volieb do orgánov samosprávy obcí z 1. októbra 2014, ktoré malo byť distribuované do domácností voličov, uvádza ako miesto konania volieb kultúrny dom Roztoky.

Opísané skutkové zistenia vzťahujúce sa na napadnuté voľby sa tak stali podkladom pre rozhodnutie ústavného súdu o predmetnej sťažnosti.

III.

Právne východiská a závery ústavného súdu

Podľa čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podľa čl. 31 ústavy zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

Podľa § 30 ods. 1 zákona o voľbách volebná kampaň je činnosť politickej strany, nezávislého kandidáta, prípadne ďalších subjektov zameraná na podporu alebo slúžiaca na prospech kandidujúcej politickej strany alebo nezávislého kandidáta vrátane inzercie alebo reklamy prostredníctvom rozhlasového a televízneho vysielania podľa odseku 4, hromadných informačných prostriedkov, plagátov alebo iných nosičov informácií.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o voľbách sa volebná kampaň začína 17 dní a končí sa 48 hodín pred začiatkom volieb. Vedenie kampane mimo určeného času je zakázané.

Podľa § 30 ods. 3 zákona o voľbách v čase kampane má politická strana a nezávislý kandidát zabezpečený rovnaký prístup k hromadným informačným prostriedkom a k službám územnej samosprávy zameraným na podporu alebo na prospech ich volebnej kampane.

Podľa § 30 ods. 11 zákona o voľbách je v čase 48 hodín pred začatím volieb a počas volieb zakázané v rozhlasovom a televíznom vysielaní, v hromadných informačných prostriedkoch, v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí vysielateľ alebo zverejňovať informácie o politických stranách a nezávislých kandidátoch v ich prospech alebo v ich neprospech slovom, písmom, zvukom alebo obrazom.

Podľa § 31 ods. 1 zákona o voľbách volič hlasuje osobne. Zastúpenie nie je prípustné. Členovia okrskovej volebnej komisie nesmú voličom upravovať hlasovacie lístky.

Voliči predstupujú pred okrskovú volebnú komisiu a hlasujú v poradí, v akom sa dostavili do volebnej miestnosti.

Podľa § 31 ods. 6 zákona o voľbách volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania.

Podľa § 32 zákona o voľbách volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky.

Podľa § 33 zákona o voľbách za poriadok vo volebnej miestnosti a v jej bezprostrednom okolí zodpovedá predseda okrskovej volebnej komisie. Jeho pokyny na zachovanie poriadku vo volebnej miestnosti a dôstojný priebeh hlasovania sú záväzné pre všetkých prítomných.

Podľa § 39 ods. 1 zákona o voľbách okrsková volebná komisia vyhotoví dvojmo zápisnicu o hlasovaní, ktorú podpíšu predseda a ostatní členovia komisie a zapisovateľ. Dôvody odmietnutia podpisu sa poznamenajú.

Podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže vyhlásiť voľby za neplatné.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je aj ochrana práv zaručených čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov v danom štáte, ktorí dosiahli

istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak sa uchádzať o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (mutatis mutandis PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (mutatis mutandis PL. ÚS 21/94).

Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi. Hrubé, závažné alebo viacnásobné porušenie práv občanov priznaných zákonom alebo ústavou zakladá právomoc ústavného súdu zrušiť napadnutý výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné, pretože namietané porušenie práv mohlo ovplyvniť priebeh a výsledok volieb. Pojem „priebeh volieb“ nezahŕňa iba hlasovanie voličov, ale aj všetky iné úkony subjektov zúčastnených na voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti s voľbami (PL. ÚS 18/99).

V rámci konania o volebných sťažnostiach (agendy volebného súdництва aj vo vzťahu ku konaniam ústavnému súdu o týchto veciach) sa neuplatňuje teória tzv. „absolútnych vád“ volebného procesu, t. j. takých porušení volebného zákona, ktoré by mali za následok automatické zrušenie volieb (volieb kandidáta alebo výsledku hlasovania). Vzhľadom na túto skutočnosť treba považovať všetky možné pochybenia a vady volebného procesu za relatívne a zvažovať, resp. zohľadňovať ich význam podľa ich vplyvu na výsledok volieb do zastupiteľského orgánu alebo na výsledok voľby konkrétneho kandidáta. Overovanie volieb je založené na predpoklade objektívnej súvislosti medzi volebnou vadou a zložením zastupiteľského zboru alebo minimálne takej novej príčinnej súvislosti (princíp potenciálnej kauzality) (m. m. PL. ÚS 7/2010).

Ku tzv. kupovaniu hlasov ústavný súd vo svojej judikatúre uviedol, že ide o vážne porušenie volebnej kampane, pretože ide o aktivitu na získanie voličských hlasov počas volieb, ktorá zasahuje do samotnej podstaty volebného (aktívneho či pasívneho) práva zaručeného v čl. 30 ústavy. Takéto obmedzenie nesie so sebou také veľké nebezpečenstvo pre slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti, že od ústavného súdu vyžaduje veľmi prísne posúdenie (m. m. PL. ÚS 5/03).

Podľa ustáleného názoru ústavného súdu poskytovanie „protihodnoty“ za hlasovanie vo voľbách je protiústavné, lebo účelom aktívneho volebného práva je možnosť účasti na správe vecí verejných, a nie bezprostredný materiálny prospech (PL. ÚS 6/06, PL. ÚS 45/07).

Ústavný súd má v konaní vo volebných veciach (na rozdiel od iných typov konaní pred ústavným súdom) postavenie „skutkového súdu“, t. j. súdu, ktorý nerozhoduje len na základe dokumentácie a skutkových tvrdení predložených účastníkmi konania, ale súdu, ktorý môže na účely objektívneho zisťovania skutkového stavu vykonať aj dokazovanie v prípadoch, ak to považuje za potrebné a účelné v záujme preukázania skutkových tvrdení účastníkov konania. Zároveň ale treba pripomenúť, že ani v konaní vo volebných veciach nie je ústavný súd „vyšetrovacím orgánom“, ktorý zisťuje (môže zisťovať) skutkový stav metódami a spôsobmi charakteristickými pre prácu orgánov činných v trestnom konaní. Jeho úlohou je predovšetkým zvážiť hodnovernosť a preukázateľnosť tvrdení sťažovateľov v kontexte s ďalšími konkrétnymi okolnosťami posudzovanej veci a na tom základe rozhodnúť, či vykoná vo veci aj ďalšie dokazovanie, alebo vyvodí v predmetnej veci právne závery len na základe tvrdení predložených účastníkmi konania (podobne PL. ÚS 66/2011). V súvislosti s prednesenými námietkami sťažovateľov týkajúcimi sa kupovania hlasov ústavný súd pripomína, že jeho funkcia v rámci prieskumu ústavnosti a zákonnosti volieb nemôže byť vykladaná tak extenzívne, že by mal iba na základe špekulatívne formulovaných, resp. nedostatočne podložených námietok a vo svojej podstate

nepreskúmateľných tvrdení podrobne rekonštruovať celý volebný proces vrátane priebehu volebnej kampane (m. m. PL. ÚS 3/2010, PL. ÚS 20/2011).

Ústavný súd vyhodnotením vykonaných dôkazov zistil, že deň pred napadnutými voľbami, t. j. 14. novembra 2014, bolo porušené volebné moratórium, keď voličom rómskeho pôvodu bývajúcim v nájomnom bytovom dome vo vlastníctve obce bol ponúkaný alkohol s cieľom ovplyvniť v prospech odporcu hlasovanie týchto osôb v nadchádzajúcich voľbách. Vyplýva to nielen so svedeckej výpovede [REDAKOVANÉ], ale aj z výpovedí [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vykonaných vyšetrovateľom NKA vo veci vedenej pod sp. zn. ČVS:PPZ-992/NKA-PK-VY-2014. Z výpovede [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ako aj čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] vyplýva, že fľaše alkoholu boli okrem toho s tým istým účelom poskytnuté aj viacerým rodinám. Na tomto konaní porušujúcom volebné moratórium sa mali podieľať [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ].

Ústavný súd vyhodnotil rovnako za preukázané, že na skupinu rómskych voličov bolo deň pred voľbami pôsobené aj príslubom o vyplácaní sumy 15 € za 1 hlas v prípade voľby odporcu za starostu obce v ranných hodinách, a na ten účel bol spisovaný zoznam voličov, ktorí sa takéhoto postupu mali zúčastniť. Tieto skutkové okolnosti ústavný súd ustálil z výpovedí [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], ktorí potvrdili, že im [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] malo byť sľubované vyplatenie uvedenej sumy a určité peniaze im aj boli fyzicky ukázané. Aj ďalší svedkovia ([REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]) potvrdili, že o týchto aktivitách (sľub vyplatenia sumy 15 € za odovzdanie hlasu v prospech odporcu) v rómskej komunite počuli, aj keď im priamo uvedená peňažná suma ponúknutá nebola.

Podstatným dôkazom v tomto smere je aj obsah výpovede [REDAKOVANÉ]. Z jeho výpovede vyplýva, že na približne 20 až 30 osôb rómskeho pôvodu mal pôsobiť sľubom vyplatenia sumy 15 € za hlasovanie v napadnutých voľbách v prospech odporcu.

Bez ohľadu na skutočnosť, či išlo len o jeho iniciatívu alebo či sa tohto konania dopustil na príkaz, prípadne na podnet odporcu, pre posúdenie ústavnosti a zákonnosti napadnutých volieb je podstatné, že k takémuto konaniu dochádzalo bezprostredne (niekoľko hodín) pred uplatnením aktívneho volebného práva voličov.

Hodnovernosť uvedených zistení a ich vplyv na priebeh napadnutých volieb podporujú aj vyjadrenia svedkov navrhnutých odporcom – predsedu volebnej komisie [REDACTED] a [REDACTED]. Výsluchom [REDACTED] bolo potvrdené, že v ranných hodinách skutočne prišla hromadne hlasovať skupina 30 až 40 voličov rómskeho pôvodu, a preto bolo nevyhnutné priebeh volieb vo volebnej miestnosti koordinovať. Aj [REDACTED] pri svojom výsluchu potvrdila, že v deň konania volieb mala od iných osôb počuť informáciu, že za hlasovanie vo voľbách bude vyplácaná suma 15 € tým voličom, ktorí sa zúčastnia volebného aktu do 9.00 h a budú voliť zvoleného starostu.

Podľa názoru ústavného súdu dôveryhodnosť svedectva [REDACTED] popierajúceho účasť na akomkoľvek protiústavnom ovplyvňovaní voličov v čase tesne pred napadnutými voľbami oslabuje jeho prijatie za člena obecnej hliadky odporcom, a to hneď tretí deň po napadnutých voľbách, t. j. 18. novembra 2014. V tejto súvislosti sa totiž nemožno vyhnúť takej interpretácii uvedenej skutočnosti, že zo strany odporcu mohlo ísť o istý spôsob ocenenia konania [REDACTED] alebo jeho postojov počas prípravy a priebehu napadnutých volieb, keďže ani on sám pri svojom výsluchu nevedel objasniť okolnosti svojho prijatia za člena obecnej hliadky, ani popísať podobu výberového konania predchádzajúceho jeho prijatiu.

Uvedené skutočnosti teda osvedčujú, že v čase bezprostredne predchádzajúcom napadnutým voľbám počas volebného moratória dochádzalo ku konaniu nesúcemu znaky kupovania hlasov a ovplyvňovania voličov protiústavným spôsobom, ktoré vyvolávali tlak smerujúci proti prejavu slobodného rozhodnutia voličov. Vzhľadom na rozdiel hlasov dosiahnutý medzi odporcom a sťažovateľkou v 1. rade (18 hlasov) dospel ústavný súd

k záveru, že opísané okolnosti mohli priamo ovplyvniť výsledok napadnutých volieb starostu obce Roztoky, a to tak, že do tejto funkcie mohla byť zvolená aj iná osoba, ako je odporca. Tieto dôvody tak zakladajú dostatočný dôvod na vyhlásenie napadnutých volieb starostu obce Roztoky za neplatné.

Vzhľadom na to, že v konaní bolo preukázané, že pri uplatnení aktívneho volebného práva skupiny najmenej 20 až 30 voličov pôsobil aj prísľub vyplatenia finančnej čiastky, ktorej výška s prihliadnutím na sociálne pomery adresátov „prísľubu“ mohla neprípustne ovplyvniť ich slobodné rozhodovanie, ako aj s prihliadnutím na ďalšie porušenie zákazu volebnej kampane ustanoveného v § 30 ods. 2 zákona o voľbách (rozdávanie alkoholu voličom s úmyslom ovplyvniť ich bezprostredne pred hlasovaním), došlo podľa názoru ústavného súdu k hrubému a závažnému porušeniu demokratických princípov volieb v čase volebného moratória nesúcemu so sebou veľké nebezpečenstvo pre slobodnú súťaž politických síl. Toto porušenie pravidiel vzťahujúcich sa na realizáciu aktívneho volebného práva zaručeného čl. 30 a 31 ústavy, ako aj § 30 ods. 2 zákona o voľbách sa podľa zistení ústavného súdu udialo v takom rozsahu, ktorý z hľadiska rozdielu platných hlasov medzi jednotlivými kandidátmi mohol ovplyvniť samotný výsledok volieb.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnuté voľby starostu obce Roztoky konané 15. novembra 2014 je potrebné vyhlásiť za neplatné, tak ako to vyplýva z výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. marca 2015